

MÉH e-HÍRLEVÉL

25. SZÁM, 2014. január 30.

SZERKESZTŐSÉGI

A 25. szám egyfajta jubileum (negyedszáz), s bizony ennek nyomatékot adva jelen számban különösen sok fontos eseményről adunk hírt.

A februári Gyümölcsész Találkozó előzetesét olvashatjátok, a végleges program és a technikai információk (szállás, étkezés stb.) a következő számban illetve a *gyümölcsész* honlapon lesznek közölve.

Végül az „Őrségi hagyományos gyümölcsfajtáinak felméréséről” szóló beszámoló teljes anyagát közöljük a szerző engedélyével.

namzi

TARTALOMJEGYZÉK:

XIII. Téli Élőfalu Találkozó, Lókút, 2014. február 28.-március 2.	1. oldal
Gyümölcsészeti Találkozó, 2014. február 21-23, Drávafok	2. oldal
Bolyavári Esték, Tanka Endre előadása a „Föld-kérdésről”	3. oldal
Foki Társalgó: Vida Gábor akadémikus „Hol vagyunk? – Merre kellene mennünk?”	3. oldal
Önfenntartó Falu – Fenntartható vidék konferenciasorozat, Változó éghajlat	4. oldal
Molnár V. József előadássorozata – A Boldogasszonyosság	5. oldal
Téltemető a Motollában	6. oldal
Emlékeztető: Mag- és oltóvessző börze Visnyeszéplakon	7. oldal
Rövid tudósítás az Őrség hagyományos gyümölcsfajtáinak felméréséről	7. oldal

XIII. TÉLI ÉLŐFALU TALÁLKOZÓ, 2014. február 28.-március 2. Lókút

Program tervezet

(A programváltozás lehetőségét fenntartjuk!)

PÉNTEK DÉLUTÁN

14 órától – regisztráció

19:00 – Batyus vacsora és beszélgetés

21 órától – Tüzeskedés (az időjárás függvényében)

SZOMBAT

8:00 - 12:30 – Regisztráció

8:00 - 9:00 – Batyus reggeli

9:15 – Megnyitó, köszöntő

10:00 - 11:30 – Akli Majori Piac (Vajda Eszter)

12:00 - 13:00 – Paradicsom ház (Szilágyi-Zsoldos család)

13:30 - 14:30 – Ebéd

15:00 - 16:30 – Tematikus beszélgetések meghívott témavezetőkkel
(több helyszínen, kisebb csoportokban)

17:00 - 18:30 – „Nyitott Tér”

19:00-20:00 – Vacsora

20:30 - 21:30 – Kulturális program

VASÁRNAP

7:30-8:30 – Reggeli

8:00 - 11:30 – Kirándulás a Papod hegyi kilátóhoz

11:30 – Mise

HÉTFŐTŐL – PÉNTEKIG

(TÉT előtt és után)

Próba gazda / önkéntes segítés

Elméletben már sok mindent megtanultál? Még nem próbáltad a gazdálkodást? Ez alatt a pár nap alatt valódi gyakorlati tudással is gazdagodhatsz, és saját bőrödön tapasztalhatod meg, milyen is a valóságban a vidéki, gazdálkodói életforma.

Szeretettel várunk Téged, hogy – akár csak egy napra, akár többre – légy része a mindennapjainknak, hogy saját élmény szintjén is bepillantást nyerj abba, milyen lehet az, mikor majd elindítod a saját kis vidéki gazdaságod, avagy becsatlakozol valahová.

Az alábbi tevékenységekbe tudsz becsatlakozni, ha kedvet érzel:

- terület lekerítése villanypásztorral (az oszlopásástól az utolsó simításokig);
- állatok tartási helyének kiépítése, fejlesztése (beálló- és karámépítés);
 - állatok ellátása, gondozása (csirke, kecske, disznó, ló, kutya);
 - terület rendbetétele (szemétszedés, bálarendezés stb.)
 - tüzelő készítés (bozótirtás és gallykévézés);
 - kertészeti munkák;
 - ház körüli és házi tevékenységek (főzés, takarítás);
 - gyermekfelügyelet.

GYÜMÖLCSÉSZETI TALÁLKOZÓ

Program tervezet

Helyszín: Drávaufok, Fodor-kúria

Időpont: 2014. február 21-23. (péntek estétől vasárnap ebédig)

Program:

Péntek:

17.00-tól érkezés

kb. 18.30-tól batyus vacsora, előtte, közben és utána pálinka-kóstoló hozott pálinkákból

Egyébként szabad program: beszélgetés, filmnézés ...

Szombat:

7.30-8.30: Reggeli

8.30-12.00:

Darázsi Zsolt: Beszámoló az őrségi gyümölcsfajták térképezéséről. (1 óra, vetítéssel)

Beszélgetés a gyümölcsészeti gondnokság lehetőségéről és az ormánsági fajtatérképezésről. (1,5 óra)

A gyümölcsészeti hálózat aktuális teendői: tervezés, megbeszélés (1,5 óra)

12.30-13.30: Ebéd

13.30-15.30: Gyümölcs fajtabemutató és szaporító anyag csere (magok, oltóvesszők, alanyok, oltványok)

16.00-18.30: Vida Gábor előadása és beszélgetés. Címe: Hol vagyunk? – Merre kellene mennünk? (Az előadás helyi emberek számára is nyitott.)

18.30-19.30: Borkóstoló (egyeztetés alatt)

19.30-20.15: Vacsora

21.00-23.00: Hol tart az „ombudsmani” megállapodás? (A megállapodás célja a tájfajták megőrzése elsősorban egyházi, önkormányzati vagy más köztulajdonban lévő kertekben.) Meghívott előadó a NÖDIK ezzel megbízott képviselője. (egyeztetés alatt)

Vasárnap:

7.30-8.30: Reggeli

9.00-11.00: Hogyan alkalmazkodunk a megváltozott globális körülményekhez? (Vida Gábor előadásának továbbgondolása.)

11.00-13.30: Tapasztalat-börze: szakmai tapasztalataink megosztása egymással.

- a) Felvezetőt mond Lantos Tamás: erdőkert és gyümölcsény kísérlet; Markóci Gyümölcsnap. (1/2 óra)
- b) Bándi Ferenc (Farcád): Gyümölcserdő kezdeményezés Farcádon; Farcád környéki „Gyümölcsút” (1

óra) (egyeztetés alatt)

c) Más jelentkezők beszámolója

Akik eredményeiket meg kívánják osztani másokkal, előre jelezzék a szervezők felé. Előnyös, ha képekkel is illusztrálják mondandójukat.

13.30-tól: Ebéd (Ebéd után távozás)

BOLYAVÁRI ESTÉK

2014. Fergeteg/január havának 31. napján péntek este, hat órai kezdettel

Tanka Endre: „*Nem én kiáltok, a föld dübörög*” címmel tart előadást

- A zsebszerződések oka és kormányzati kezelése

- Barikád interjú 2014

- Miért kell megszabadulnunk a nagybirtokrendszer-től?

- Termőföld kiskaté

Örömmel és jó szívvvel hívunk, szeretettel várunk. A téma fontossága miatt kérek, gyere és add tovább a Meghívást!

BolyaFészek

1067 Budapest, Csengery utca 62/b. fsz. 1.

Távbeszélő: 312-68-77, Panni: 06-20/237-33-20, távlevél: bolyanyo@freemail.hu és bolyapo@gmail.com

Az Ormánság Alapítvány Tisztelettel meghívja a FOKI TÁRSALGÓ soron következő rendezvényére

ezúttal: Vida Gábor akadémikus HOL VAGYUNK? – MERRE KELLENE MENNÜNK?

címmel tart előadást

Az előadás első részét **Február hó 01-én 16 órai** kezdettel tartjuk **Drávafokon, a Művelődési házban,** a második rész **Február 22-én** hallható majd.

Az előadást követően a villányi borokból kóstolhatunk. Kérjük vendégeinket, hogy a borkóstolót borkorcsolyával, süteménnyel egészítsék ki, egyúttal köszönjük a január 25-ei rendezvényünkre hozott étkeket és süteményeket.

A Foki társalgó ezt követő előadását 2014. február 7-én Andrásfalvy Bertalan tartja.

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

MEGHÍVÓ

A Nemzetstratégiai Kutatóintézet

ÖNFENNTARTÓ FALU - FENNTARTHATÓ VIDÉK

Jó gyakorlatok és modellek a Kárpát-medencében

című műhelykonferencia-sorozat

VÁLTOZÓ ÉGHAJLAT - VÁLTOZÓ KÖZÖSSÉGEK

A fenntartható energiaellátás lehetőségei és jó gyakorlatai

című konferenciájára

Társrendezők: **Magyar Földtani és Geofizikai Intézet Nemzeti Alkalmazkodási Központ**
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Fenntarthatósági és Erőforrás-gazdálkodási
Kompetencia Központ - Környezetgazdaságtan Tanszék

Helye: **Budapest V. Bajcsy-Zsilinszky út 52.**

Időpontja: **2014. február 6. 10:00-15:40**

- A Nemzetstratégiai Kutatóintézet alapításától kezdve felvállalja a falu- és vidékkutatók támogatását, különösen a határokon túli kiterjesztését.
- Szeretnénk felvállalni a befejezett tudományos vizsgálatok és a folyó kutatások eredményeinek döntéshozók számára történő intézményes közvetítését.
- Olyan egyéves műhelykonferencia-sorozatot tervezünk, amelynek állandó témája az önfenntartó falu – fenntartható vidék tudományos igényű bemutatása és egy-egy jó gyakorlatának ismertetése.
- Kifejezett vállalásunk a sok szálon futó állami, önkormányzati és civil programok megismerése és megismertetése, valamint az eredmények és következtetések közös megfogalmazása.

PROGRAM

10:00–10:15 Szász Jenő elnök (NSKI): Köszöntő

Délelőtti ülés 10:15–12:35

Levezető elnök: **Bartus Gábor** (Nemzeti Fenntarthatósági Tanács, titkár)

10:15–10:35 Horváth Attila Imre (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, fejlesztés- és klímapolitikáért, valamint kiemelt közszolgáltatásokért felelős államtitkár): Hazánk klímapolitikája a nemzetközi kötelezettségektől a helyi közösségeket ért kihívásokig

10:35–11:05 Bencsik János (MFGI, igazgatóhelyettes; Nemzeti Alkalmazkodási Központ, vezető): A változó éghajlat mint a társadalmi megújulás hajtóereje

11:05–11:25 Pálvölgyi Tamás (MFGI Nemzeti Alkalmazkodási Központ, NÉS szakmai koordinátor; BMGE Környezetgazdaságtan Tanszék, egyetemi docens): A Nemzeti Éghajlat-változási Stratégia

11:25–11:45 Csete Mária (BMGE Környezetgazdaságtan Tanszék, tanszékvezető): Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia: felkészülés az elkerülhetetlenre

11:45–12:05 Kajner Péter (MFGI Nemzeti Alkalmazkodási Központ, szakértő): Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer - a hosszútávú közösségi tervezés egy eszköze

12:05–12:35 Hozzászólások, vita

12:15–13:00 Szünet, büféebéd

Délutáni ülés 13:20-15:40

Levezető elnök: **Kajner Péter**

13:20–13:40 Munkácsy Béla (ELTE TTK Környezet- és Tájföldrajzi Tanszék, egyetemi adjunktus): Létrehozható-e egy fenntartható energiarendszer Magyarországon? - az „Erre van előre” című kutatás eredményeinek bemutatása

13:40–14:00 Petrányi Csaba (Újszilvás, polgármester): Megújuló energiák felhasználása a fenntarthatóság jegyében

14:00–14:20 Kőcse Tibor (Nagypáli, polgármester): „Zöld út” falufejlesztési modell Nagypáli gazdasági önállóságaért

14:20–14:40 Vass Lajos (Bükk-Térségi LEADER Egyesület, szakreferens): A Bükk Térségi Vidékfejlesztési Közösség „1 falu - 1 MW” programjának bemutatása

14:40–15:00 Ertsey Attila (építész; Nádasdy Alapítvány, elnök): Autonóm faházak, fenntartható települési stratégiák

15:00–15:30 Hozzászólások, vita

15:30–15:40 Horkay Nándor (NSKI, igazgató): Zárás

Szász Jenő
elnök

1054 BUDAPEST, BAJCSY-ZSILINSZKY ÚT 52.
TELEFON: 06 1 795 3722 E-MAIL: rendezveny@nski.gov.hu

MOLNÁR V. JÓZSEF ELŐADÁSSOROZATA: A Boldogasszonyág

2014. február 22./szombat/18.00

2014. március 08./szombat/18.00

2014. április 12./szombat/18.00

Helyszín: Sambhala Tibet Központ

H - Budapest 1012 Attila út 123.

(0036)70 944 0260 (06-1)782 7721

Ajánlott hozzájárulás: 1000Ft

<http://www.tibet.hu/epocha-reszletek/v-molnar-jozsef-boldogasszony>

Molnár V. József

Molnár V. József művészettörténész, néplélekrajz-kutató 1930. március 17-én született Cserhátpusztán.

„Régi, magyar falusi család sarja, s így mind ősei jogán, mind tanult tudás révén lett a magyar lélek képének beavatott ismerője. Az 1930-40-es években Lükő Gábor kereste a magyar lélek formáit a népművészeti alkotásokban, a magyar ház, a magyar életmód, a szakrális magyar gondolkodás motívumaiban.

Formavilágot kutatott, de megtalálta, ami jellegzetesen magyar. Ugyanebben a korban Hamvas Béla rátalált az archaikus ember isteni karakterére, szakrális világképre, de soha ki nem mondta volna, hogy ez magyar tulajdonság. Karácsony Sándor, Németh László járták a magyar lélek megismerésének útját, ki-ki a maga eszköztárával és nyomukban megindult a magyar szociográfiai irodalom, amely világszerte egyedülálló, mert lélekvezérelt a munkássága. A Kádár-korszakban ez a kutatómunka stagnált, mígnem új szóvivői akadtak.

Molnár V. Józsefet sorsának tragikumai vezette a magyar lélekkeresés útjára. 1956-ban bebörtönözték, s szabadulva innen, soha többé nem folytathatta grafikusai tanulmányait. Barátaival, Pap Gáborral, Végvári Józseffel missziót vállaltak fel a magyarság érdekében. Pap Gábor meghatározta a magyarságtudomány hat pillérét és hárman – kimondatlanul – megalakították a Magyar-Mindenséget, ahogy még Csokonaiék is a magyar univerzitást emlegették. Ők lettek népünk tanítómesterei, felvállalva a vándor szerzetesek és prédikátorok sorsát, s megalapozták a magyarság belső, lélekképének tudományát. Végvári József a nyelvet, Pap Gábor az asztrálmítológiai szemléletet és a népi ornamentikát egészen a Magyar Szent Koronáig, Molnár V. József pedig a népi gondolat egyetemességét, szokásoktól, szentektől, születéstől, haláltól, a Boldogasszony hétágú életfájától a lélek legmélyéig hatolva.

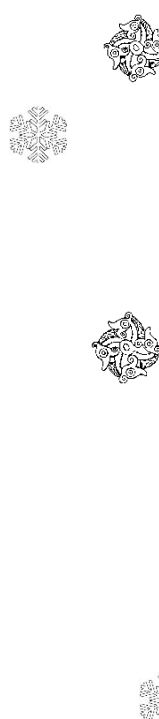
Fáradtságot nem ismerve, égi erőtől hajtva járták a magyar tájat, elmentek mindenhol, ahova hívták őket, s nevükkel együtt a magyarságismeret vert otthont a magyarság tudásszomjtól áthatott lelkében.”

Molnár V. József író, néplélek-kutató és utazó előadó már betöltötte 83. földi évét is, de még mindig járja az országot. Első kézből szerzett tudását, élete tapasztalatait továbbra is szívesen osztja meg másokkal.

Téltemető előkészületek

a Motollában, 2014. Böjtelő havában, február 1-én,
a DMK Homokkerti Közösségi Házában (Debrecen, Szabó Kálmán u. 68.)

Maszk készítése természetes anyagokból, ujjbábok készítése,
gyertyamártás, hímzés, vesszőfonás

17 órától 18.30-ig:

Farsangi játékok
és gyermektáncház a Főnix Néptáncgyüttessel
muzsikál a Róna zenekar

Esti Motolla 19.00-tól 21.30-ig!
Farsangi táncház a
debreceni Főnix Néptáncgyüttessel és a
Róna zenekarral

Belépődíj 7 év alatt: 350 Ft; 7 éves kortól: 450 Ft;
felnőtteknek: 550 Ft; családi belépő (két felnőtt három gyerek): 1.200 Ft
nagycsaládos belépő (öt fő felett): 1.400 Ft

Emlékeztető

MAG- ÉS OLTÓVESSZŐ BÖRZE VISNYESZÉPLAKON

Ideje: Február 15, szombat, 10 órától

A hozott tájfajta magok, oltóvesszők mellett lesz gyümölcsészeti szaktanácsadás, filmvetítés, fajtabemutató is.

Ez a rendezvény NEM EU-s támogatással jön létre....!!

RÖVID TUDÓSÍTÁS AZ ŐRSÉG HAGYOMÁNYOS GYÜMÖLCSFAJTÁINAK FELMÉRÉSÉRŐL.

A Göcsej Természetvédelmi Alapítvány 2012/2013 évben az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság megbízásából a "Magas fák gyöngyei" című, SI-HU-2-2-013 számú projektjéhez kapcsolódóan a kaszálógyümölcsösök felmérését végezte.

Az elmúlt évtizedekben az életmódváltás, a mezőgazdasági művelési ágak változása, az elvándorlás okozta lakosságcsökkenés magával vonta az Őrségben is a hagyományos családi művelésű gazdaság megszűnését, minimálisra zsugorodását. Ezzel együtt generációk felejtették el az alapvető munkafolyamatokat, illetve nem is volt kinek átadni azokat. Ez is közrejátszott a kaszálógyümölcsösök felszámolásához, elhanyagolásához, a gyümölcsfák kivágásához, pótlásuk elmulasztásához.

Az intenzív fajták megjelenése tovább rontotta a hagyományos régi fák helyzetét. A falvak fokozatos elnéptelenedésével, elöregedésével, nyaralók, városiak beköltözésével a pusztulás csak felgyorsult. Az elsődleges igény a nagy tömegben előállított "egyen gyümölcsre", és a multik megjelenése minimálisra csökkentette a hagyományos gyümölcsfajták felhasználói körét, így gazdaságilag teljesen érdektelenné vált azok szaporítása, fenntartása.

A minőségi és változatos, akár biogyümölcsöt minimális réteg kereste, nem biztosított jelentős piacot, hogy gazdaságilag is megérje fenntartani a hagyományos fajtákat. A biodiverzitás fenntartásának igénye, az Őrségi Nemzeti Park megőrzési tervei és néhány megszállott ember munkájának sikere felkeltette az érdeklődést újból ezekre a fajtákra. Elodázhatatlanná vált a még meglévő öreg fák felmérése, bemutatása, szaporítása, a megmaradt kaszálógyümölcsösök megőrzése. Ez a munka ennek a folyamatnak és kezdeti eredményeinek a bemutatása.

A felmérés 2012 augusztusától 2013 decemberéig tartott. Megvalósítása három ütemben valósult meg. Első ütem 2012 végén záródott le, mely során négy faluban teljes felmérést végeztünk. A többi településen előzetes szemrevételezés történt. Második ütemben, 2013 júniusáig a teljes terület tavaszi átnézése történt meg, és további tíz falu teljes felmérése. A harmadik ütem 2013 decemberében végződött, melynek során a teljes területre az összes feladat szerződés szerint elvégzésre került.

A munka végeztével az Őrségi Nemzeti Park területén lévő kaszálógyümölcsösök és hagyományos gyümölcsfák mind digitális, mind papíralapú formátumban rögzítésre kerültek, közülük törzsfák kiválasztása is megtörtént, és az arra érdemes kertek az érdeklődő közönség számára is megtekinthetőkkelé válnak.

A felmért terület az Őrségi Nemzeti Park településeinek bel- és külterülete az alábbiak szerint.

Alsószőlőnk, Apátistvánfalva, Csörötnék, Daraboshegy, Farkasfa, Felsőjánosfa, Felsőmarác, Felsőszőlőnk, Gödörháza, Hegyhátszentjakab, Hegyhátszentmárton, Ispánk, Ivánc, Kercaszomor, Kétvögy, Kisrákos, Kondorfa, Magyarzombatfa, Magyarlak, Máriaújfalú, Nagyrákos, Orfalu, Órimagyarósd, Óriszentpéter, Pankasz, Rábagyarmat, Szaknyér, Szakonyfalva, Szalafő, Szatta, Szőce, Velemér, Viszák, Zsidahegy.

A település összes (bel-és külterületi) ingatlanát végigjárva az előzetesen elkészített felmérőlap alapján felvettük a fák, valamint tulajdonosaik adatait. Rögzítésre került a koordinátája GPS segítségével EOVS szerint. Fénykép készült a teljes fáról, valamint (ha volt) a termés nézeti és metszeti képéről centiméteres négyzetháló felett. A felmérést minden esetben helyi "idegenvezető", illetve tulajdonos (ha volt) segítette, elsősorban az ingatlanra való bejutás és a fajták meghatározása terén. A felmérőlap kitöltéséhez szükség volt a személyes elbeszélgetésre is, különös tekintettel a gyümölcs felhasználhatóságára, hozzákötődő hagyományok, gyógymódok leírására. A helyi fajták származása és kora esetén is támaszkodtunk a tulajdonosok adatközléseire. A fák magasságának meghatározása arányítási becsléssel történt, korukat szóbeli közlés és méretük figyelembevételével, valamint élőhelyi adottságaik alapján határoztuk meg. Nagy segítség volt több esetben is, amikor a tulajdonos pontosan meg tudta mondani az ültetés évét. Ezeket a fákat összehasonlítva más hasonló fajtákkal és körülményekkel pontosabbá tudtuk tenni a korbecslést.

A fajták határozásánál mérvadó volt a tulajdonos vagy a faluban élő hozzáértő közlése. Ha ez nem volt, saját gyakorlati tapasztalataink alapján (szín, forma, jellemzők kívül, belül, illat, íz, összehasonlítás) végeztük a határozást. A felmérők maguk is gyümölcstermesztők, saját kerttel, hagyományos fajtákkal. Külső segítségképpen igénybe vettük Kovács Gyula honlapjának képi és leírásának anyagát és személyes véleményét.

Törzsfának azt az egyedat választottuk, mely ritkasága vagy korához képest egészséges állapota vagy elhelyezkedése folytán erre megfelelőnek találtuk.

Ritka, oltandó kategóriába azokat a fákat választottuk, melyek egyedszáma fajtán belül is minimális, vagy az utolsó példány van már belőle és a tájegységre jellemző.

A bemutatásra kerülő kaszálógyümölcsösöknél figyelembe vettük a terület kellő nagyságát, a fajták sokféleségét, a terület gondozottságát a hagyományoknak megfelelően és a tulajdonos hozzáállását. Igyekeztünk minden faluban ilyen kiválasztani, amennyiben volt alkalmas terület, hogy a területi eloszlás is arányos legyen.

A veszélyeztető tényezők továbbra is fennállnak a felmért falvakban, egyesekben fokozottabban és halmozottabban. A fő veszélyforrás az öreg fák kivágása. A 150-200 éves körtefák méretüknél fogva nagyon csábítóak az asztalos ipar számára. A diófákkal hasonló a helyzet. Ha a tulajdonos nem elég elkötelezett vagy éppen tulajdonosváltás van, könnyen áldozatul eshetnek. Több példát láttunk a teljes kert letarolására, olykor értelmetlen indokolhatatlan irtásra.

A másik veszélyforrás a fák gondozatlansága. Az idős tulajdonos vagy nyaraló tulajdonos nem tudja kellőképpen gondozni a sérült vagy kezdődő kártevők okozta problémákat. A fagyöngy terjedésének semmi nem szab gátat, ezért könnyen pusztulásnak indulnak a fák. A fajták kivésésének lényeges oka, a kellő számú szakember hiánya a szaporításhoz, ültetéshez. Nagyon kevés a középkorú vagy fiatal fa.

Amennyiben a fa megvan, de nevét már senki nem ismeri, így azt a fajtát is kipusztultnak tekinthetjük. Erre sajnos sok példa van, hiszen 70-80 év alatt lévő lakosok már igen kevés ismerettel rendelkeznek.

Az elhagyott kertekben gyakori a tűzifának való illegális kivágás is, ehhez még hozzájárul az egyes önkormányzatok kevésbé fabarát hozzáállása. A közmunkások foglalkoztatása fakivágásra és az apríték segély tüzelőnek való kiosztása jól bevált módszer több helyen.

A beerdősült kertekben az almák ágai besűrűsödnek, leszáradnak, nem teremnek. A szilvafajtáknál a gyökérsarjra nővények miatt az állomány besűrűsödik és koronájuk felnyúlik, felkopaszodik, oldalágaik megritkulnak. A feltörekvő erdő a legtöbb helyen idővel megöli a gyümölcsfákat.

A felmérés folyamán a 34 településről, összesen 4177 fáról van leírásunk. 45 kert lett javasolva a nyitott kert programba, 291 fát vettünk be a törzsfaj jegyzékbe, 68 fajtát ajánlunk ritkasága miatt fokozott figyelemre és oltásra.

Úgy gondoljuk, hogy a felmérés, minden igyekezetünk ellenére nem lett teljes, de ezt jelen körülmények mellett nem is lehet elvárni. Minden esetre az Őrség hagyományos gyümölcsfáinak egy eddig nem létező igen nagy adatbázisa jött létre az utolsó utáni percben, melyet vétek lenne parlagon hagyni heverni.

A munkának folytatódnia kell, fajták további határozásával, szaporítással, védelemmel, ismeretterjesztéssel. Ha ez nem történik meg és a mai nemzedék nem érzi magáénak és nem őrzi meg ezeket a gyümölcsfajtákat, kárba vész a munkánk.

A felmérés további hozadéka, hogy a téli oltóvessző gyűjtés eredménye képen 2013-ban kb. 2000 alany lett beoltva ősségi fajták vesszőjével az alapítványunk közreműködésével. Ezek almák, körték, cseresznyék, szilvák. A csemeték az Őrségen kívül Zalába, de más országokba is elkerültek. 2014. oltószezonjában még több alany beoltását tervezzük.

A felmérésről készült beszámoló publikus része folyamatosan feltöltésre kerül az Őrségi Nemzeti Park honlapjára. <http://onp.nemzetipark.gov.hu/szakmai-tanulmanyok>

Ezúton is köszönet az önkénteseknek a nem mindennapi munkáért, nélkülük nem jöhetett volna létre ez a mű.

A felmérést végezték:

Almásy Béla
Darázi Zsolt
Hajdúné Török Ágota
Halász Elemér
Keszler Gerda
Kiss András
Kis Attila Sándor
Kovács Ágota
Parragi Zsolt
Szakné Bor Tímea
Szijjártó Györgyi
Tutsek Anna

Az adatokat feldolgozta:

Kiss András
Darázi Virág
Darázi Zsolt

Most pedig következzen egy teljesen nem hivatalos, mindenféle tudományos megközelítést nélkülöző, abszolút személyes beszámoló Szakné Bor Tímea tollából:

Beköszönünk a házba, kijön egy idős néni a teraszra, elmondjuk a hivatalos szöveget, Nemzeti Park megbízásából régi fajta gyümölcsfákat mérünk fel, van-e ilyen az udvarban, bejöhettek-e.

A néni néz ránk, nem egészen érti.

Átváltunk nem hivatalos szövegre:

- Tetszik tudni, az ősi fajta gyümölcsfákat keressük. Mint az a nagy körtefa ott.

A néni szemrevételezi a fát, amire mutatunk.

- Az? – kérdi. – Hát az egy szókörcse.

Nem is így ejti, hanem úgy, hogy szűkörcse, egészen megszoktuk már, lassan mi is így fogjuk kimondani.

- Igen, igen – bólogat a kolléga lelkesen – Meg azok az almafák is. Megnézhetnénk őket?

A néni megvonja a vállát, majd, mintha valami nagyon vicces dolgot látna, elneveti magát:

- Hát persze! Nézzék csak, ha akarják!

Bemegyünk az udvarba, követ minket a tekintetével, de semmi hajlandóságot nem mutat, hogy lejöjjön a teraszról. Az viszont tisztán látszik, hogy valami rendkívül mulattatja.

Kérdősködünk, melyik fa milyen fajta, mikor érik, mire használják a gyümölcsöt, persze tud mindent, sorolja a választ, szeme huncutul csillog.

Igazán vidám kis öregasszony, már én is nehezen állom meg nevetés nélkül.

- Akkor felmérjük ezeket a fákat, jó? – kollégánk óvatosan kérdezi ezt, a néni széles jókedve valahogy nem hagyja nyugodni.

Újabb nevetés, szeme csupa kedves ránc, úgy érzem magam, mint az a csintalan gyerek, aki valami bájos ostobaságot követett el, és most a felnőttek jutalmul elnézően megmosolyogják.

- Mérjenek csak, mérjenek!

Előkerülnek a műszerek; magasság, kerület, helyzet, közben szorgalmasan jegyzetelek. Árgus szemek érdeklődve figyelik a ténykedésünket. Mire a fotózásra kerül a sor, észrevesszük, hogy a néni lejött a teraszról, és szinte meghökkenve bámul a kamerára.

- Le is fényképezik? - Olyan arccal kérdezi, hogy most már nem bírom tovább, én is elnevetem magam.

- Igen, nagyon fontos, hogy mindent dokumentáljunk! – válaszolok, miközben nagyon komolytalanul bólogatok, és közben rettenetesen szégyellem magam.

Csattog a kamera, készülnek a fotók, a fáról, a gyümölcsről, egészben, félbevágva, aztán kóstolunk is, és mindenféle kérdést felteszünk még, ami csak eszünkbe jut.

A néni továbbra is fényesen mulat.

A jókedve végül teljesen ránk ragad, a cinkostársai leszünk, szemünk összevillan, elvarázsol minket ez a fehér hajú tündér, és ahogy az őszi napfény ránk vetül a fák ágain keresztül, egészen világosan látni, hogyan mosolyog az aranyalma, időtlenné téve körülöttünk a világot erre az aprócska örökkévalóságra.

Nehezen térünk magunkhoz.

Végül a kapuig kísér minket.

Feltesszük az utolsó kérdést: lehet-e majd oltóágot gyűjteni a fákról.

Most másképp néz ránk, szinte komolyan, ez a kérdés már teljesen világos számára.

- Hogyne, jöjjenek csak, nyugodtan – még egyszer ránkvillantja huncut tekintetét, majd becsoszog a házba.

A fenti történet lehetne egy szórakoztató kis iromány, talán nem is úgy volt, és a néni nem is létezik.

Pedig a néni igenis létezik. Igenis ott van, és talán még most is nevet az ilyen habókos népeken, akik méricskélik, meg fényképezik a gyümölcsfáit, és nagy komolyan dokumentálják az állományt. Mert neki az teljesen természetes, hogy ott van a gyümölcs, mindig is ott volt, és nyilván nem is létezik olyan ember, aki ne rendelkezne vele. A gyümölcsfa ott van szüntelen, végigjárja velünk a kalendáriumot, rügyfakadástól lombhullásig, még a tél dermedt csendjében is ott áll biztosan, végtelen türelemmel várva a tavaszi ébredést. Megtanítja nekünk, mitől lesz élet az élet, hogyan kell születni, magasra nőni, virágban pompázni, gyümölcsöt teremni, és elmúlni. Majd megújulni és újjászületni. Hogyan kell hallhatatlanná válni az élet örök körforgásában.

Az a néni érti ezt, mindenki érti, aki a fák szoros közelségében él, mert a fák élete lenyomatot képez a bensőkben, előidéz bennünk a folyamatos változást, fa és ember közt szoros a kölcsönhatás. Én is régóta figyelem őket, és nem is vitás, melyik fát szeretem: az ősi fajtát, a régit, vagy annak a gyereket, mert tudom, hogy mire képes. Láttam több százéves, hatalmas törzsű, erős fákat, koronájuk az égbe tör, látta az évszázadok viharait, nemzedékek vonultak el alatta, de ő nem tett mást, csak virágzott, és gyümölcsöt termelt. Ha valakit érdemes volna megkérdezni az élet nagy kérdéseiről, hát bizony ő volna az.

Mert ezeket a fákat az sem zavarja, ha az oldalán kell feküdni, az sem, ha kettérep a törzse, ha olyan odvas lesz a belseje, hogy szinte már csak a kérge van meg. Szelíden eltűr minden viszontagságot, lombot növeszt, ágaira gyümölcsöt varázsol. Erős, szívós, sokat tűr, és keveset kér. Harmóniában él a környezetével, és generációkat kiszolgál. Fajtájában és gyümölcsében olyan változatosságot mutat, mint a tarka rét megszámlálhatatlan ezerféle virágaival.

Persze a modern, nemesített fát is említenünk kell, láttam ilyen ültetvényt, igazán vicces találmány. Állnak egymás mellett szorosan, nincs is törzsük, inkább száruk van, de ami a legfájóbb: nincs koronájuk! Úgy néznek ki, mintha egy igazi fának levágnánk egy oldalsó ágát, és ledugnánk a földre.

Nem kedveli a viszontagságot, keveset tűr, és sokat kér. Nem tud beilleszkedni a környezetbe, és legfeljebb egy fél generációt, ha kiszolgál, azt is csak akkor, ha az adott generáció egyedei nem terveznek hosszú életet maguknak. A változatosságról meg ne nagyon beszéljünk, egy kezem is elég, hogy számba vegyem a fajtáit.

Magunkat, embereket is osztályozhatnánk hasonlóképpen, és itt most persze sokan megsértődnek.

Ki vagy Te?

Te vagy az az ősi fajta, az a jóféle? Te vagy az, aki az Isten áldott ege alatt naggyá leszel, beszívod a napfényt, a levegőt, gyökereidet a mélybe nyújtod, és biztosan megtart téged az a drága Földanya?

Vagy te vagy az a modern, az az öntudatosnak és magabiztosnak látszó, de a napfénytől, levegőtől elzárkózó, aki fél a földbe nyúlni, fél emberré válni, hisz az az út rögzös, hosszan tart, és nem mindig biztonságos. Azt gondolod, úgysem bírnád ki, nem igaz?

Mutasd meg szeretett fádat, megmondom ki vagy.

Feltéve, ha van egyáltalán szeretett fád. Vagy egyáltalán van fád.

Szóval odáig jutottunk, hogy fel kell mérnünk a gyümölcsfákat, mert már olyan kevesen maradtak, hogy a végén még szégyenben maradunk.

Valakik azt mondják erre a vidékre, hogy ez Magyarország tündérekertje. Márpedig a tündérek kertjében van szőlő, mosolygó alma, és csengő barack. Tényleg van. Láttam is és ettem is.

De a tündérek kertjében tündérek is vannak ugyebár! Tényleg vannak, láttam őket. Ha nem hiszed, gyere el és nézd meg magad. Mert csak úgy lehet felismerni őket, ha belenézel a szemükbe. Csak akkor látod meg a varázslatot.

Nem viccelek.

Persze az is meglehet, hogy ott jársz, vagy élsz közöttük, az is lehet, hogy régóta, mégsem látod őket. El kéne azon gondolkodnod, mi lehet ennek az oka.

Neves néprajzkutatónk, Gönczi Ferenc írta. „... ha már fönt elveszett is a magyarban a magyar, lent a mélyben, az avarban élnek még a százados ízek...” Az ijesztő a dologban, hogy Gönczi körülbelül száz évvel ezelőtt írta ezt a megállapítást. Abban az időben, amikor a falvakban minden házban családok éltek, és gazdálkodtak, és a hagyományos, józan emberi, isteni értékeket nem könyvekben őrizték, hanem az szerint éltek. Ha abban a nyüzsgő, étellel teli világban, ahol százszor ennyi gyümölcsfát írhattunk volna össze, már csak az avarban vannak ízek, akkor mi a helyzet most?

Száz tehénből maradt három, azt is nyolcvan éves bácsi gondozza, azt hiszem, ez tökéletesen leírja a helyzetet.

A vidék hanyatlásáról, a környezet, a természet pusztulásáról annyi az írás, hogy képtelenség elolvasni csak egy részét is. Másról sem beszélünk nap, mint nap, csak a mai rohanó, életterlen, stresszes, idegbajos világról, amelyben senki sem érzi jól magát, se szegény, se gazdag. A falvak haldokolnak, tíz házból három eladó, egy meg összedőlt, a lakosság előregedett, kevés a fiatal, az itt lakók többsége a falun is városias életet él.

Jaj, hadd ne soroljam tovább, ez nagyon szörnyű. Mellesleg, szerintem nem is igaz.

Illetve a tények azok tények, csak talán a hozzáállásunkkal van baj.

Az ember úgy lett megteremtve, hogy szoros kapcsolatban és harmóniában éljen az őt körülvevő természetes környezettel. Úgy tud rendesen működni.

Az ettől való eltávolodás eredményezi a bajainkat. A tájban élő ember minden igénye ki van elégítve azáltal, hogy ott éli a napjait, élteti a tájat, a táj pedig őt. Semmi újat, vagy érdekeset nem mondtam, ezzel mindannyian – legalábbis többségünk – tisztában van. Ha nem így élünk, és rosszul érezzük magunkat a bőrünkben, nincs kit vagy mit okolni érte. Egyszerűen csak fel kell fognunk ezt az egyszerű tény, és az értékrendünket ehhez igazítani.

Jó kezdés ehhez a gyümölcs. Mert úgy látszik, ez még mindig az az egyetemes nyelv, melyen sokat beszélünk. És bár ez a munka a gyümölcsfákról szól, én elsősorban mégis az embereket tartanám fontosnak, hisz a fákat emberek gondozzák, és hiába védjük a fákat, ha az embereket nem védjük, mert a mai rosszul összerakott világban sok a hátráltató tényező, és a legnehezebb dolga annak van, aki felvállalja a vidéki életet.

Sok a rossz ebben a világban, jól tudom. De hadd idézzem régi barátom, egy öreg mágus szavait:

- ”Sokak szerint csak óriási hatalommal lehet a gonoszt kordában tartani. Én nem ezt tapasztaltam. Úgy láttam, hogy apróságok, hétköznapi népek kis tettei tartják sakkban a sötétséget. Egyszerű kedvesség és szeretet....,

Nos, ez a világunk nagy bölcsessége. Te is megtapasztalhatod. Gyere el erre a vidékre. Legyél akárki, magasan képzett vagy egyszerűen gondolkodó, jól szituált vagy rosszul öltözött, fontos beosztású vagy lépcsőház-takarító, híres vagy híreket nem hallgató, mindegy ki, kellő alázattal és jóindulattal sétálj végig valamelyik utcán, kopogj be valahová, kérj egy pohár vizet, vagy találgat ki bármit, hogy szóba álljanak veled. Keresd a tündéreket.

Válj Te is tündérré.

Darázsi Zsolt

A Magyar Élőfalú Hálózat e-hírlevelét szerkesztette: Zaja Péter, Elérhetőség: namzi@tvn.hu

Lektorálta: Farkas Judit

Munkánkat támogatja: A Magyar Élőfalú Hálózat és a Visnyeszéplaki Faluvédő és Közművelődési Egyesület

„A rossz sikeréhez elég annyi, hogy a jók nem csinálnak semmit.”

In memoriam Mese